

Umsögn sveitarstjórnar Sveitarfélagsins Skagastrandar um:**Frumvarp til laga
um breytingu á sveitarstjórnarlögum og lögum um tekjustofna sveitarfélaga.**

Sveitarstjórn áréttar afstöðu sína til lögþvingaðra sameininga sem hún telur ótæka með öllu og leggur áherslu á mikilvægi þess að virða hagsmuni og sjálfsákvörðunarrétt íbúa í eigin málefnum. Sjálfstjórnarréttur sveitarfélaga er bundinn í stjórnarskrá og er eðlilegt að gæta jafnræðis í þeim efnum óháð íbúafjölda þeirra sveitarfélaga sem eiga í hlut.

Stuðningur Jöfnunarsjóðs við sameiningar sveitarfélaga er eitt af lögbundnum hlutverkum hans og hefur sjóðurinn greitt alls 4 ma.kr. í sameiningarframlög frá 2007. Ein af þeim aðgerðum sem skilgreindar voru í drögum að tillögu til þingsályktunar um stefnumótandi áætlun ríkisins í málefnum sveitarfélaga, lýtur að því að fjárhagslegur stuðningur Jöfnunarsjóðs sveitarfélaga við sameiningar sveitarfélaga verði aukinn stórlega. Hefur það verið sett fram sem ákveðinn hvati fyrir sveitarfélög til þess að ganga sjálfviljug til sameininga og sárabót til þeirra sem verða lögþvinguð á grundvelli ákvæðis um lágmarks íbúafjölda.

Í frumvarpi til laga um breytingar á sveitarstjórnarlögum og lögum um tekjustofna sveitarfélaga, er tilgreind heimild Jöfnunarsjóðs til þess að halda árlega eftir allt að einum milljarði til þess að mæta kostnaði vegna slíks fjárhagslegs stuðnings sem greiðist til sveitarfélaga í áföngum í kjölfar sameininga. Heimildin stendur til 15 ára og er því búið að eyrnamerkja allt að 15 ma.kr. til verkefnisins þó að á Jöfnunarsjóði hví ekki skylda til þess að halda eftir þessum fjármununum þar sem um heimildarákvæði er að ræða.

Í frumvarpinu er ekki mælt fyrir um hvernig skuli standa að fjármögnun á þeirri aukningu sem mælt er fyrir um á skilgreindum sameiningarframlögum og ekki er samhliða mælt fyrir um nýjan tekjustofn til handa Jöfnunarsjóði eða aukningu á núverandi tekjustofnum til þess að standa straum af þeim kostnaði sem um ræðir. *Eins og frumvarpið stendur í dag munu þessir 15. ma.kr. því verða teknir af þeim fjármunum sem Jöfnunarsjóður hefur til að dreifa skv. lögum um tekjustofna sveitarfélaga og munu önnur almenn framlög úr sjóðnum því væntanlega lækka sem þeim nemur.*

Þau sveitarfélög sem munu ganga til sameininga á því tímabili sem um ræðir munu því fá sérstök sameiningarframlög á kostnað lækkunar á öðrum framlögum úr Jöfnunarsjóði og þau sveitarfélög sem fara ekki í sameiningarferli munu þá sæta lækkun á öllum framlögum utan framlaga til reksturs á málefnum fatlaðs fólks skv. frumvarpinu. Stórhuga áætlanir um aukinn framkvæmdamátt og fjármuni til innviðauppbrygginga í kjölfar sameininga virðast því úr lofti gripnar. Þá er lítið rætt um eiginlegan kostnað við sameiningar. Til að mynda er gert er ráð fyrir að framkvæmd sameiningar og endurskipulagning á stjórnsýslu í sameinuðu sveitarfélagi á Austurlandi kosti a.m.k. um 400 m.kr.

Í kjölfar dóms Hæstaréttar í máli nr. 34/2018 og samninga sem gerðir voru við önnur sveitarfélög eftir að dómurinn fíll vegna vangoldinna framlaga á árunum 2013-2018, var Jöfnunarsjóði gert að greiða kr. 465.808.358 til þeirra sveitarfélaga sem áttu í hlut. Heildargreiðsla ríkisins nam kr. 952.282.407. Í fundargerð ráðgjafanefndar Jöfnunarsjóðs frá 29. nóvember sl. undir 7. lið. segir að gert sé ráð fyrir því í frumvarpi til laga um breytingar á lögum um tekjustofn sveitarfélaga, að Jöfnunarsjóði verði heimilt að nýta allt að 1300 m.kr. úr Fasteignasjóði Jöfnunarsjóðs til að mæta uppgjöri við þau 5 sveitarfélög sem fengu greidd of lág framlög úr sjóðnum á árunum 2013-2018. Sjóðnum er þá heimilt að halda eftir að hámarki sömu fjárhæð af framlögum sjóðsins sem renna eigi aftur í Fasteignasjóð Jöfnunarsjóðs. Áréttar nefndin að sú fjárhæð sem lendir á Jöfnunarsjóði að greiða til þeirra 5 sveitarfélaga sem eiga í hlut, verði bætt sjóðnum. Ekki sé tækt að sveitarfélög sæti skerðingu á lögbundnum tekjum sínum vegna mistaka sem eiga sér stað við lagasetningu hjá ráðuneytinu. Þess má geta að Jöfnunarsjóður er ekki aðili málss fyrir Hæstarétti heldur Ríkissjóður.

Umræddur dómur Hæstaréttar hefur dregið dilk á eftir sér ekki bara í tengslum við þau 5 sveitarfélög sem um ræðir hér að framan heldur vegna síðar til kominnar kröfu Reykjavíkurborgar sem nemur tæpum 6 milljörðum og byggir á sömu forsendum. Ekki er séð fyrir endann á því hvernig leyst verður úr þeirri kröfu, en ljóst er af lestri ársreiknings Jöfnunarsjóðs v. 2018 að sjóðurinn er ekki í stakk búinn að nokkru leyti til að greiða slika kröfu reynist hún réttmæt. Ekki er þá lokað fyrir það skotið að fleiri sveitarfélög á landinu eigi rétt á sambærilegri kröfu á sömu forsendum.

Tíðrætt hefur verið um þann mikla stuðning sem þingsályktunartillaga í stefnumótandi málefnum sveitarfélaga hlaut á aukalandsþingi Sambands íslenskra sveitarfélaga, þar með talið ákvæði um íbúalágmark, en var stuðningur við tillöguna settur fram með þeim fyrirvara að nýir fjármunir kæmu til handa Jöfnunarsjóði til þess að greiða tilgreind framlög til sameininga. Í ljósi þeirrar staðreyndar að ekki virðist um nýja fjármuni að ræða, má velta því upp hvort að tillaga ráðherra hafi í raun þann óumdeilda stuðning frá sveitarstjórnarstiginu sem haldið hefur verið fram. Framlög til þeirra sveitarfélaga sem ekki ganga til sameininga munu skerðast hvað mest á næstu árum.

Sveitarstjórn leggur áherslu á að staða Jöfnunarsjóðs til að sinna lögbundnu hlutverki sínu verði tryggð áður en lengra er haldið. Ef treysta á framtíð sjóðsins að óbreyttu þarf í fyrsta lagi að tryggja viðbótarframlög til þess að standa straum af kostnaði við sameiningar og í öðru lagi þarf ábyrgð á greiðslu áður niðurfelldra framlaga, sbr. Hrd. í máli nr. 34/2018 og síðar fram kominna krafna, að hvíla á Ríkissjóði ekki Jöfnunarsjóði.

Skagaströnd 25. febrúar 2020

F. h. sveitarstjórnar Sveitarfélagsins Skagastrandar

Alexandra Jóhannesdóttir, sveitarstjóri

